

не беруть до рук зброї, і вимогою “ліквідувати правову норму” Конституції України про альтернативну службу намагається “відновити рівність конфесій перед законом”. В даному випадку можна лише порекомендувати ознайомитися з міжнародними правовими актами,¹ якими “відмова від військової служби з релігійно-етичних мотивів визнається законною”, а замість військової призначається цивільна альтернативна служба. Українське законодавство має відповідати міжнародним правовим нормам, в даному разі документу Ради Європи. Зрештою, йдеться про зміну парадигми: з хуторянського мислення піднятися до європейської рефлексії з даної проблеми.

Всупереч конституційної рівності всіх конфесій перед законом робляться спроби “зробити диференціацію між Церквами і релігійними організаціями, діяльність яких має бути більш регламентована та контрольована зі сторони держави”.² В даному випадку очевидне тяжіння до диференціації віровизнань за “Уложением Законов Российской империи”, а саме: “первенствующая”, державна Православна церква, а нижче неї упосліджені релігії – “допустимые”, “терпимые”, “запрещенные”. Саме така диференціація конфесій була причиною знищення Уніатської Церкви, яку нині репрезентує автор пропозиції про “диференціацію між Церквами і релігійними організаціями”, православно-самодержавним російським режимом на Правобережній Україні в кінці XVII – в першій половині XIX ст., а вкупі з Московською патріархією в 50-х роках XX ст. Невже ж таке конфесійне мислення можливе в Україні, яка після 70-річної релігійної несвободи і тоталітарного контролю над релігійними організаціями, отримала, зрештою, гарантію прав людини і релігійних свобод. Виявляється, можливе та ще й у духовних ієрархів високого рангу.

Отже, робляться певні спроби обґрунтувати такі зміни, внести такі поправки до Конституції України і Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації”, які б не лише “диференціювали церкви і релігійні організації”, а й внесли б дисгармонію в конфесійне життя України, викликали б міжконфесійне протистояння і суспільну напругу.

М.Жукалюк (Київ)

ПРОЕКТ ЗАКОНУ ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ В ОЦІНКАХ ЦЕРКВИ АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ

Не виникає сумніву, що існуючий нині Закон потребує змін, але в напрямку більшої демократизації, наближенні його до міжнародних правових актів стосовно взаємовідносин держави і релігії. Наводимо ряд зауважень.

Про саму назву Закону. З яких-то пір словосполучення “Свобода Совісті” почало перекладатись як “свобода світогляду”? Наскільки нам відомо, у всіх міжнародних законодавчих актах, де йдеться про сумління людини, ні в якому разі слово “совість” не підмінюється словом “світогляд”.

Свобода Совісті – це священне, недоторкане право душі кожної особистості на спілкування з Богом; право сповідувати принципи внутрішнього відчуття гідності і обов’язку. Творцям Конституції України в питаннях свободи совісті таки треба було б порадитися з релігійними діячами, перш ніж замінити унікальне слово “Совість” на “світогляд”.

В Церкві Адвентистів сьомого дня викликає занепокоєння Стаття, де записано: “Ніхто не може бути звільнений від виконання своїх обов’язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань”. І хоч аналогічний вислів існує в Статті 35 Конституції України, у ньому не враховано свободу совісті зокрема для нашої Церкви, а також інших релігійних організацій (іудеї, мусульмани) у зв’язку із святковими (вихідними) днями, які не співпадають із загальноприйнятими за законодавством про працю і освіту. Святкування суботи – один з головних релігійних принципів Адвентиста

¹ Див.: Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод (ст. 4), підписана ще 4 листопада 1950 р. представниками держав – перших членів Ради Європи.

² Див.: Петрів О. Аналіз стану правового інституту забезпечення свободи віросповідань в Україні та перспективи його розвитку // Примирення – дар Божий, джерело нового життя. – К., 1999. – С. 104.

сьомого дня і його дитини, а значить – і принцип сумління. Вищенаведена Стаття часто створює проблему між роботодавцем і віруючим адвентистом, між адміністрацією навчального закладу і учнем (студентом), служить виправданням для звільнення з місця праці робітника чи службовця, а також для заниження оцінок віруючій дитині чи студенту із-за неявки в суботу на заняття, що не можна назвати інакше, як дискримінацією за мотивами віровизнання, грубим порушенням свободи совісті. Принципи релігійної свободи, зафіксовані в міжнародних правових документах, передбачають можливість не тільки зміни віросповідання, але і вибір вихідних і святкових днів за переконанням людини. Таким чином, адвентисти сьомого дня, які переважно відрізняються від інших християнських конфесій святкуванням біблійної суботи, згідно міжнародних правових актів мають отримати право мати вихідний в суботу без негативних наслідків з боку керівників підприємств.

Варто додати до Статті 5.5 (останнє речення) таке: “Жодна релігія в Україні не може бути визнана державою, як національна і обов’язкова для інших”. Історичний досвід минулого не раз доводив: визнання державою однієї з релігій національною автоматично вивищував її серед інших, обмежуючи цим права і свободи усіх релігійних меншин.

До Статті 6, п.3 доречно додати наступне: “Викладачами релігійно-філософських, релігієзнавчих та релігійно-пізнавальних дисциплін мають бути світські особи. Священнослужитель може бути лише консультантом – і то стосовно віровизнання конфесії, до якої він належить особисто”.

Варто також уточнити, чому в Статті 7, п.1, §2 написано: “Об’єднання релігійних організацій не є юридичною особою і представляється своїм управлінням або центром”? В Статті 13, п.1 зазначається: “Релігійна організація визнається юридичною особою з моменту реєстрації її статуту (положень)”. Чому ж об’єднання релігійних організацій не можуть бути юридичною особою?

Стаття 14 (п. 1) чомусь більше ніж удвічі підняла цифру кількості засновників громади, необхідних для набуття нею правоздатності юридичної особи. Зразу ж постає питання: в разі затвердження цифри “25”, що робити тим громадам, які не досягають цієї кількості, а вже раніше отримали статус юридичної особи? Невже знову почнуться кампанії із зняття з реєстрації громад, як це було в недоброї пам’яті недалекому минулому?

Викликає подив, чому творці Закону про свободу совісті так наполягають на своєму праві видавати керівникам статутних органів і священнослужителям посвідчення. Відомо, що кілька разів ця пропозиція на різних конференціях і круглих столах відхилялась, і все ж знову увійшла в проект, хоч і з невеликою добавкою: “за їх заявою”. На нашу думку це – ніщо інше, як повернення до сумнозвісних часів тоталітаризму, коли обласні уповноважені в справах релігій визначали, хто має право бути служителем в Церкві, а хто “неблагонадійний” і повинен бути усунений від духовної праці. В такий спосіб служителів Церкви перетворюють на слугак режиму, боячись втратити “справку”. На нашу думку, якщо вже десь і виникають поодинокі випадки, коли “державні органи не визнають правомочності релігійних службовців”, то посвідчення необхідно видавати не священнослужителям, а органам місцевого самоврядування, тобто вчити їх, кого вони мають визнавати, а кого ні.

Після ознайомлення із сімома пунктами Статті 17 складається враження, що усі культові споруди, будівлі та інше майно і далі перебуває у власності держави, яка автоматично перебрала на себе функції Радянського Союзу і діє за принципом, “кому хочу, тому даю”. А де ж люди, віруючі, які створили релігійну організацію і вклали власні кошти, щоб набути це майно?

На превеликий жаль в новій редакції проекту Закону Кабінету Міністрів майже нічого не говориться про визнання навіть мінімальних привілеїв громад і релігійних організацій. Хоча держава і суспільство певною мірою визнає за Церквою і релігійними організаціями відповідальність щодо духовності народу в нашій складній криміногенній ситуації країни, релігійній громаді надалі надто складно отримати кілька соток землі для будівництва молитовного будинку – дійсного осередку виховання духовності. Особливо важка ситуація в містах.

Об’єкти релігійного призначення, які мали б стати центрами, опорними базами відродження духовності України, залишаються такими собі пасинками, про яких державні діячі згадують лише тоді, коли мова заходить про кримінальний стан в державі. Але варто поставити питання: чи не тому росте злочинність, що держава за традицією продовжує керуватись атеїстичними принципами щодо релігії і лише на словах для “годиться” іноді

згадує про існування релігійних чинників впливу на совість людини її моральне єство.

Керівництву країни добре відомий невимовно важкий тягар податків і орендної плати, який несуть релігійні організації. Формально, за законом, суми пожертвувань не обкладаються податком, але ці пожертвування значною мірою, йдуть не на розвиток благодворчої, гуманітарної або чисто духовної діяльності громад і духовних релігійних центрів, а на податки і оренду, що буквально унеможливило функціональну діяльність релігійних організацій.

У високорозвинутих цивілізованих країнах державні Закони закріплюють за релігійними організаціями певні права, сприяють розвиткові цих організацій. Людина, яка пожертвувала якусь суму на Церкву, може розраховувати, що на таку суму зменшиться її податок. Що ж стосується даного Закону, то він, навпаки, зрівнює релігійні організації з громадськими підприємствами, установами і навіть комерційними структурами?

РЕЛІГІЙНА СВОБОДА БЛАГОСЛОВЕННЯ ЧИ ПРОКЛЯТТЯ? (погляд Свідків Єгови)

Ідея про релігійну свободу народилася в загальновизнаному християнстві у великих муках. Це була боротьба проти догматизму, упередження і нетерпимості. Вона коштувала життя незліченним тисячам людей, які загинули в кровопролитних релігійних конфліктах. Чого ж можна навчитися з цієї болісної історії?

Переслідування завжди були невід'ємним елементом історії християнства»,— пише Робін Лейн Фокс у книжці «Язичники і християни». Перших християн називали сектою і вважали загрозою для громадського порядку (Дії 16:20, 21; 24:5, 14; 28:22). Внаслідок цього чимало з них були замордовані дикими звірами на римських аренах. Через таке жорстоке переслідування дехто, як, наприклад, богослов Тертулліан став виступати за релігійну свободу. Він написав у 212 році н. е.: «Це основне право людини, привілей особи, щоб кожний поклонявся згідно з власними переконаннями».

У 313 році н. е., за часу правління Константина, коли вийшов Міланський едикт, що гарантував свободу релігії як християнам, так і язичникам, переслідування християн у римському світі було припинене. Узаконення «християнства» в Римській імперії змінило хід подій. Але біля 340 року н. е. один письменник, який нібито сповідував християнство, став вже закликати до переслідування язичників. Зрештою 392 року н. е. імператор Феодосій I, видавши Константинопольський едикт, заборонив на території імперії язичництво. Відтак релігійна свобода померла передчасною смертю. Коли римське «християнство» стало державною релігією, церква і держава розпочали переслідування, яке тривало століттями й досягло свого апогею у кривавих хрестових походах XI-XIII століть та жорстокій інквізиції, що почалась у XII столітті. Тих, хто насмілювався ставити під сумнів встановлені церквою вірування, її виключне право пояснювати догми, таврували як еретиків і в атмосфері тогочасного «полювання на відьом» піддавали гонінням. Що ж було причиною таких дивних дій?

Релігійну нетерпимість виправдовували тим, що релігійна єдність створює найміцніший фундамент для держави, а релігійні розбіжності лише загрожують громадському порядку. «Держава ніколи не може бути в безпеці, якщо вона допускає дві релігії»,— твердив 1602 року в Англії один із міністрів королеви Єлизавети. Насправді ж було набагато легше заборонити релігійних інакодумців, ніж з'ясувати, чи вони дійсно загрожують державі або прийнятій нею релігії. У «Католицькій енциклопедії» зазначається: «Ані світські, ані церковні влади не робили жоднісінької різниці між небезпечними й нешкідливими еретиками».

Все ж невдовзі мала наступити переміна. Каталізатором змін у Європі послужило заворушення, викликане протестантизмом – рухом, який не хотів здаватися. Протестантська Реформація з вражаючою швидкістю розколола Європу на основі релігійних поглядів й принесла з собою ідею про свободу совісті. Славнозвісний реформатор Мартін Лютер, зокрема, так пояснював у 1521 році свої погляди: «Моє